

te interfecti. Victori Haroldo præda admodum opima obvenit, vis auri & argenti magna, classisque illa numerosa, præter viginti naviculas quas Paulo Orcadum Comiti, & Olavo Haroldi interfecti filio ad saucios avellendos concessit, jurejurando prius dato ipsos nihil in Angliam jam inde molituros. Hæc victoria Haroldo animum erexit, jamque se terrori Normannis fore existimavit, cum suis odio esse cœperit, quod prædam militi non distribuerit. Ille tamen in Republica ordinanda, quæ misere in hoc tractu convulsa jacuit, totus erat. Interea vero Guilielmus Normannus idoneam nactus tempestatem, sub finem Septembris naves solvit & leni vento provectus omnibus navibus ad Perensæ in Suthsexia accessit, nudoque potitus jam littore, ut spem fugæ suis præcideret, navibus ignem injecit, munimentoque ibi posito quod suis receptui esset, ad Hastings progreditur, ubi etiam alterum excitavit propugnaculum, præsidiumque imposuit. Causas belli jam divulgat, scilicet ut ulcisceretur mortem Alfredi cognati sui, quem una cum plurimis Normannis Godwinus Haroldi pater sustulit, ut persequeretur injurias Haroldi, qui cum Robertum Archiepiscopum Cantuariensem in exilium ejecerat, tum regnum Angliæ sibi delatum conculcata sacramenti religione occuparat; suos autem ne hostiliter Angliæ depopulationem inferrent edicto vetuit. Celeriter hæc fama ad Haroldum perferuntur, qui omnibus consiliis anteverendum ratus, ut primo quoque tempore Normannum exciperet, dimittit quaquaversus nuncios, suos obtestatur ut in fide maneant, omnes undique copias contrahit, magnisque itineribus Londinum properat, ubi illum legatus a Guilielmo adit, qui cum regnum pluribus repeteret, parum absuit quin Haroldus præcipiti ira percitus legato vim intulerit. Difficile enim erat superbiam & spem bonam victori detrabere. Protinus suos ad Guilielmum legat qui insolentius comminarentur, nisi quamprimum in Normanniam se reciperet. Hos tamen facile responso magnæque humanitate ille dimisit. Delectum interim Londini Haroldus habet, resque suas superiori contra Norwegos prælio admodum attenuatas comperit, exercitum tamen magnum ex nobilibus & aliis quos patriæ charitas ad commune periculum propulsandum evocarat, conflavit. Iam in Suthsexiam, matre nequicquam remorante, ducit, & animo non infracto vix septem mill. pass. à Normanno castris in planitie positis consedit. Quo etiam statim exercitum suum admovit Normannus. Primum exploratores utrinque submisit, qui ab Anglis erant, omnia sive veri ignorantia, sive mentiendi libidine, Normannorum multitudinem, apparatus & disciplinam supra fidem extulerunt: adeo ut Gythus Haroldi frater minor natu bellicis operibus clarus de rerum summa non uno prælio decertandum ratus, regem admonuerit, dubios esse Martis eventus, victorias sæpius esse à fortuna quam virtute, cunctationem maturam maximam esse disciplinæ militaris partem: si modo fidem de regno Guilielmo dedisset, ut ipsum subduceret admonuit, utique nullis copiis contra conscientiam muniri posse, Deum de violata fide pœnas expetiturum: nec quicquam magis terrori Normannis fore, quam si novum conscriberet exercitum, quo novis denuo præliis exciperentur. Ad hæc pro se spondet, si ejus prælii fortunam sibi committeret, nec boni fratris, nec fortis ducis officio defuturum, utpote qui bonæ mentis conscientia fretus, aut facilius hostes profligaret, aut felicius patriæ vitam profunderet. Non æquis auribus Rex hæc accepit quæ cum suo dedecore conjuncta videbantur, ut enim belli eventum æquo animo, ita timiditatis contumeliam nullo modo perferre potuit. Normannorum itaque laudes obtinuit, nec

Britannia.

è sua dignitate, aut pristina virtute existimavit, cum jam quasi ad ultimum periculi pervenisset, instar meticulosi pedem referre, æternamque ignominie labem subire. Ita quos subvertere numen divinum instituit, consilii expertes primum reddit. Dum hæc aguntur, Guilielmus ut pio affectu reipublicæ Christiana sit prospectum & à sanguine Christiano temperatum, monachum internuncium mittit, qui Haroldo conditionem proposuit vel regno prorsus cederet, vel sub Normanno clientelari jure se jam inde regnare agnosceret, vel singulari certamine cum Guilielmo decertaret, saltem, ut Pontificis Rom. judicio de Anglico imperio se sisteret. Ille autem quasi sui impotens nullam conditionem amplexus ad divinum tribunal universam causæ disceptationem rejecit, & postero die qui 2 Id. Octob. erat, pugnandi copiam se facturum respondit, quem credulo errore sibi faustum fore persuaserat, eo quod natalis esset. Insequentem noctem Angli solutiori luxu, comestationibus, & vociferationibus, Normanni autem susceptis pro exercitus salute, & victoria votis, produxerunt. Prima luce acies utrinque instruunt, Haroldus in primo agmine Cantianos (quibus veteri instituto exercitus frons debetur) cum bipennibus constituit, altero agmine ipse cum fratre, mediterraneis Anglis, & Londinensibus constitit. Primam Normannorum aciem ducebant Rogerus Montegomericus, & Guil. Fitz-osberne ea constabat ex equitibus Andegavensib. Perticensib. Cenomannis, Britonibus, quorum plurimi Fergento Britoni militabant. Mediam quæ à Pictonibus Germanisque constabat Galsfridus Martell, & stipendiarius Germanus regebant. extremum agmen dux ipse clauderat, cum robore Normannorum, & suæ nobilitatis flore. Sagittariorum vero cohortes ubique erant immixtæ. Normanni non * incondito sublato clamore, bellum canentes, agmina moverunt, primumque sagittarum grandinem undique emittunt, quod genus pugne ut Anglis novum, ita omnino terribile erat, adeo enim dense recidebant, ut in mediis copiis hostem habere viderentur. Deinde in primum Anglorum agmen præcipiti impetu incurrant; hi autem qui locum quem ceperant corporibus tegere, potius quam cedere obfirmato animo destinarant, omnes conmixti fortiter hostem magna cum clade averterunt: illi autem denuo irruunt, horrendoque strepitu utrinque acies impellitur. Iam collato pede quasi vir viro congrederebatur, acriter aliquandiu pugnatum est: Angli autem conferti, & quasi coherentes impetum sustinent, adeo ut multis vulneribus acceptis jam regressuri essent, nisi Guilielmus non ducis magis, quam militis munere fungens sua autoritate inhibuisset. Heret itaque pugna, & equites Normanni quam concitatissime immittuntur, & superne vi sagittarum Angli quasi obruuntur, agmen tamen non perumpitur. Haroldus enim intrepidi ducis munia obiens suis ubique præsto erat; nec minus parte alia Guilielmus, qui cum uno, & altero equo suffosso, vera virtute vincere non potuit, ad artem se convertit, suis imperat ut receptui canant & gradum, servatis tamen ordinibus, referant. Angli jam terga dedisse rati, & victoriam præ manibus esse, ordines laxant suos, incompotique hostibus instant, quasi certa jam & explorata victoria, cum illi, reductis, ex improviso agminibus, ex integro signa inferunt, & palantes Anglos adorti, & circumfusi stragem maximam edunt, plurimi inter fugam, pugnaque consilium oppressi, plures autem aditiorem locum occupantes, conglobati, & mutua adhortatione firmati presentibus animis diu resisterunt, quasi locum laudabili morti elegissent; donec Haroldus sagitta caput transverberatus, una cum Gytho & Leofwino fratribus ceciderit. Tum Edwinus, Morcarusque & pauculi, qui cædi superfuerant fuga elapsi, cesserunt Deo, cesserunt

* Cantus
Rollandi.

T

tem-